

To opravdu byla myšlenka původní italské Montessori: Proč vést děti k memorování, když si radši hrajou přímo s předměty, s hlinou a podobně? Je to holistický přístup. Montessori jim dává volnost věnovat se víc tomu, co je těší a baví, aniž by ale něco vynechávali. Osnovy dodržují jako ostatní školy, také je přezkušují a přicházejí kontroly.

Z toho mi plyne, že Montessori školka je nevhodná pro autisty i ADHD?

To si nemyslím. Bude záležet na míře postižení, schopnosti se přizpůsobit i na kreativité pedagogů.

K věcem, které v životě nelze docenit, zjevně patří chválení. Jeho významu jsme se dotkli, když jsme bavili o tvém dětství. Zdůrazňuješ ho v souvislosti s vývojem, výchovou i terapií dítěte a opět nyní u učení. Jak se účinek chválení vysvětluje neurologicky?

Upřímná pochvala z neurologického hlediska aktivuje limbický systém, konkrétně přilehlé jádro neboli *nukleus accumbens*, dále cingulum a ventromediální prefrontální kůru. Roli mohou hrát hormony lásky jako oxytocin a serotonin. Když tě někdo pohladí, ať rukou či přeneseně láskyplnými slovy, nebo se na tebe vlídně podívá, můžeš pocítovat po celém těle podobné libé pocity. Jestliže se maminka usměje a pochvalně podívá na kojence, který něco dobře udělal, silně ho povzbudí.

Bratr zakladatele OpenAI Sama Altmana vzpomíná, že pro jejich rodiče a obecně pro určité kruhy amerických Židů je typické vzbuzovat v dětech obří sebedůvěru pomocí neustálého chválení a ujišťování o výjimečných schopnostech. Pokud je někdo v dětství naopak citově deprivován, zakrní tyhle okruhy?

Ano a ne – upřímná pochvala je, jak už bylo řečeno, stimulující a tedy prospěšná. Naopak nezasloužená, falešně soucitná pochvala může být kontraproduktivní, když dítě ví, že něco opravdu pokazilo. Stejně tak může dítěti ublížit rodič, který neumí dítě pochválit a povzbudit. V krajním případě to může vést k takzvané

citové deprivaci. Málo milované dítě může citově hladovět, ale pokud později najde lásku mimo domov, tak se v něm normální prožívání citů může probudit. Bohužel častěji dospělý, který lásku jako dítě nepoznal, ji nedokáže svým bližním projevít.

Je ale pravda, že mozek má při narození asi sto miliard neuronů a mnohonásobně víc spojení, zatímco v dospívání už asi jen polovinu; to je luxusní nabídka od evoluce, kterou můžeme využít, nebo promarnit. Jestliže budeš mít geny, nadání pro hudbu a začneš hrát už ve třech letech, dosáhneš značně dokonalejších výsledků, než když začneš v sedmnácti.

Ovšem těžká deprivace, kterou často trpěly děti vychovávané v dětských domovech a ústavech za komunistického režimu – doufám, že taková místa už nejsou –, přináší následky celoživotní. O tom psal profesor Matějček, že ti, kteří něčím takovým prošli, se neumějí chovat ke svým dětem ani k ostatním, neumějí projevovat a přijímat lásku a vyšší city. Jak líčil profesor Papoušek, už v kojeneckém věku dítě potřebuje hladit, chválit a komunikovat.

Aktivuje se cingulum stejně, když má pochvala podobu společenského ocenění a respektu? Například když jsi dostal Cenu Jana Evangelisty Purkyně za dlouhodobé zásluhy o dětskou neurologii?

Purkyňova cena je opravdu mimořádným oceněním a mé cingulum nejspíše potěšilo, že jsem ji získal na základě návrhu šesti odborných společností. Ale někdy udělá větší radost třeba pochvala od vnoučat za pohádku na dobrou noc, kterou jsi pro ně vymyslel.

A je vůbec prožívání slávy naplno zdravé? Nebo by zdravý člověk by měl mít i určité pochybnosti?

Pochybnosti jsou vždy na místě a mívám jsem jich často až moc. I přes řadu úspěchů v dětství jsem spíš mívával mindráky neboli hezky česky *Minderwertigkeitskomplex*. O ostatních jsem si myslel, že jsou takoví suverénní, takže je asi nemají. Ale časem jsem zjistil, že je čas od času má většina lidí. A proto je důležité zaslouženou chválu přijmout a tu chvíli slávy si užít. Ovšem jen